

Langzaam herstel van de kokkelpopulaties vóór de Belgische kust ?

M.-Th. Vanhaelen

Zowat een tiental jaar geleden zag ik de laatste verse grote stranding van kokkeltjes, *Cerastoderma edule*, tussen het Oostduinkerkse Duinparkstrand en het Groenendijkstrand, begin Nieuwpoort, in een uitgestrekt springvloedlijng gebied. Het was op 19 maart 1988. Er lagen vele 10.000-de éénjarige kokkels met dier : de meesten vers dood, velen nog zieltogend,...een waar slagveld ! Ze waren $\pm 1,5$ cm à 2 cm en je trof er vele verschillende kleurvariëteiten : wit, geel, bruin,... Spectaculair ! Wat kon de oorzaak zijn van deze massale stranding en sterfte ? Misschien had de introductie en snelle uitbreiding van *Ensis directus* (vanaf april 1987) er wel wat mee te maken ? Het bijna verdwijnen van de kokkel in het daaropvolgend decennium zal vermoedelijk het gevolg geweest zijn van een samenloop van ongunstige omstandigheden : ik denk aan ziekte en zuurstofgebrek ten gevolge van één of andere algenbloei of een te hoog gehalte slib in de zandbodem, parasieten, overbevising,... en ook de negatieve invloed van bepaalde weersomstandigheden, zoals de drie strenge winters 1985, 86 en 87 en de stormjaren 1987,88, 90 en 93.

Wat constateerden we vanaf 1989 ? Een voortdurende zeer moeizame poging van de soort tot herstel. Bewijs hiervoor zijn de regelmatige strandvondsten van enkele verse *Cerastoderma edule*, doch in minieme aantallen vóór Oostduinkerke, Koksijde en De Panne. De gegevens die nu volgen gelden voor de Westkust.

- Gedurende 1989 vond ik nog een paar 100 lege doubletten doch slechts 3 met dier !
- 1990 leverde ± 25 levende kokkels en 'n 500-tal grote, lege doubletten, sommigen tot 5 cm.
- In het jaar 1991 waren de kokkelvondsten zeer pover : slechts 2 levend aangespoelden en een 100-tal lege doubletten.
- In 1992 : een lichte toename : 26 levenden en ± 200 grote, lege doubletten, tot 5 cm.
- 1993 : 13 levende; ± 180 lege doubletten
- 1994 : 18 levende; ± 40 lege doubletten

- Vanaf 1995 is er een plotse toename van kokkels : ± 80 levenden en ± 100 lege doubletten op het strand.
- 1996, het jaar van de eerste strenge winter sinds 1987 strandden er ± 330 levende kokkels van 1,5 cm à 3 cm, vooral in februari en maart, na de vorstperiode en de zware storm van 22 februari. Een jonge, nieuwe populatie in opmars werd dus weer eens sterk teruggedrongen, en hoe !! Dat zien we pas het jaar nadien !
- 1997 werd een absoluut dieptepunt voor de verse kokkelwaarnemingen : ik vond geen enkele levende en slechts 5 lege jonge doubletjes gedurende het 1ste halfjaar. In de tweede helft werd 1 levende kokkel gevonden op 18 juli, 1 levend en 1 leeg doubletje in november en 1 levende en 2 lege doubletjes in december.

Alle voorgaande cijfers berusten op gemiddeld 100 strandbezoeken per jaar, aan de Westkust.

In augustus 1997 slaat een hittegolf toe en de volgende winter wordt zeer zacht.

- Vanaf 1 januari 1998 vind je met de regelmaat van een klok *Cerastoderma edule*. De eerste helft van dit jaar levert me zo 62 verse jonge kokkels tussen 1,3 cm en 2,4 cm, waarvan 40 levenden.
- Op 25 juli 1998 beginnen de strandingen plots omvangrijker en frequenter te worden. Bijna dagelijks doe ik nu verse vondsten : eerst vooral kleine 1ste jaars-kokkeltjes van zowat 7 à 15 mm, sommige dagen tussen 10 en 22 exemplaren. Vanaf 9 augustus 1998 stranden er ook 2de jaars-kokkels van $\pm 2,5$ cm à 3,5 cm. Na 7 weken heb ik in totaal 175 verse kokkels gevonden; 123 waren in hun 1ste jaar en 52 groteren vertoonden reeds een groeiing. Sommigen waren reeds meer dan 3 cm. De tweede jaarklasse werd duidelijker opgemerkt door de zeevogels, bewijs waren de vele stukgebroken en deels leeggegeten grote exemplaren. 99 van de 175 kokkels leefden nog bij de vondst. De kleine levenden waren te vinden in de stroomkellen en de meeste grote levende exemplaren lagen, na de storm van 15 september laatstleden in het vloedlijnaanspoelsel van Ster der Zee tot het Schipgat te Koksijde.

Op 13 augustus nam Ingrid Jonckheere enkele stalen met fijn materiaal uit de laagwaterlijn te Koksijde. In die stalen vond ze een 25-tal juveniele *Cerastoderma edule*. Ze waren met het oog niet zichtbaar doch onder de stereoscopisch microscoop zag ze dat er enkelen nog leefden, anderen waren vers maar leeg.

Ook Francis Kerckhof nam op 2 september te Oostende Halve Maan een staal fijn materiaal. Hij nam die in de vloedlijnzoom. In dit staal vond hij ook zeer kleine

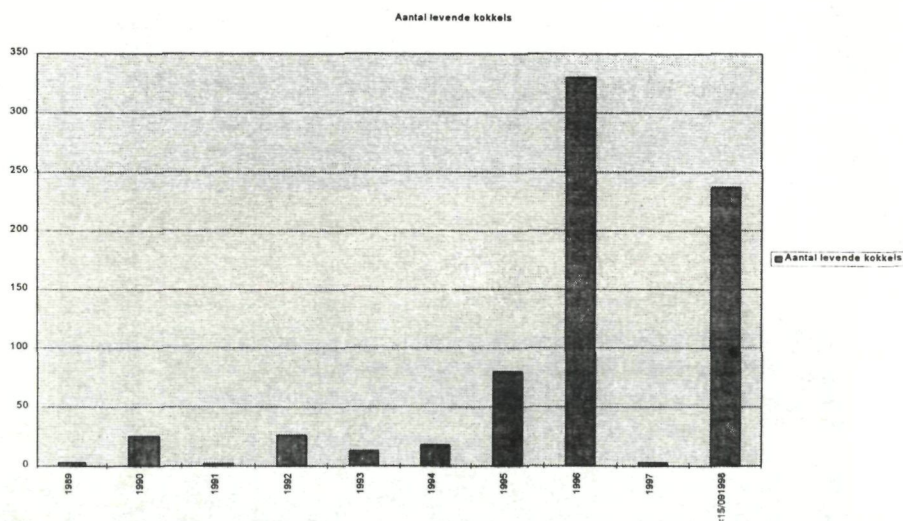
kokkeltjes. Ze waren nog geen millimeter groot. Het ging om lege doubletjes, die waarschijnlijk niet te Oostende zelf gesetteld waren, maar reeds verspoeld. Ze waren redelijk algemeen.

Bij beide laatste waarnemingen moet het gaan om een erg recente zaadval (augustus ?). De kleine kokkels van de vakantieperiode zijn mijns inzien van een zeer vroege zaadval dit jaar (hittegolf mei 1998 of nog vroeger ?)

De grote doubletten, tenslotte, zijn producten van verleden jaar. De hittegolf (augustus 1997) en de zachte winter 1998 speelden in het voordeel van *Cerastoderma edule*. Misschien is onze populaire kokkel te 'Koks'IJde en op de Westkust terug terrein aan het inwinnen op *Ensis directus* ?

Het valt immers op, dat de laatste twee jaren nog weinig levend-verse Amerikaanse zwaardscheden aanspoelen op het strand. (Soms na zware stormen nog een 100-tal)

Grafiek : Aantal levende kokkels - 1989-1998 - Westkuststranden.

Summary

After the summer and during the winter of 1988 millions of young cockles *Cerastoderma edule* were found washed up on the Belgian beaches. This species, once a common appearance now knew difficult times, and in some years even became quite rare. During 1998 *Cerastoderma edule* became rather common again. There were 2 spatfalls, one in early summer and one in the last half of August.

Ter Yde 1 - 8670 Koksijde